

GABON
PAZAR BİLGİLERİ

T.C.
Ticaret Bakanlığı
Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği
Genel Müdürlüğü

İçindekiler

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI	3
2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ	7
3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER.....	9
4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER	14
5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER	16

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI

Dış Ticaret Politikası

Gabon, 1963 yılında Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaőması'nı (GATT) imzalayarak uluslararası ticaret sistemine dahil olmuş ve 1 Ocak 1995 itibarıyla Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) üyesi olmuştur.

Ülke, Orta Afrika Ekonomik ve Parasal Birliği'ne (CEMAC) üyedir ve büyük ölçüde bu birliğin belirlediği dış ticaret politikalarını uygulamaktadır. CEMAC üye ülkeleri (Gabon, Kongo Cumhuriyeti, Kamerun, Ekvator Ginesi, Orta Afrika Cumhuriyeti ve Çad) arasında gümrük vergisi muafiyeti uygulanmakta olup birlik dıőındaki ülkelerle yapılan ticarete ortak gümrük tarifesi geçerlidir.

Gabon'un üye olduğu bir diğer bölgesel oluőum, Orta Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu'dur (ECCAS). CEMAC ülkelerine ek olarak Angola, Burundi, Kongo Demokratik Cumhuriyeti, Ruanda ve Sao Tome ve Principe'yi kapsayan ECCAS, 1983 yılında kurulmuştur. CEMAC ile benzer şekilde, topluluk üyeleri arasında ekonomik entegrasyonu güçlendirmeyi ve bir gümrük birliği oluőturmayı hedeflemektedir. Ancak, kuruluşundan bu yana sürdürülen çalıőmalara rağmen bu hedefler henüz tam anlamıyla hayata geçirilememiştir.

Gabon ayrıca, Nisan 2018'de Afrika Kıta Serbest Ticaret Bölgesi (AfCFTA) anlaőmasını imzalamıő olup 1 Ocak 2021'de yürürlüğe giren bu anlaőmanın tam olarak uygulanması için yasal ve idari altyapının tamamlanması beklenmektedir.

Gabon, serbest bir dış ticaret rejimine sahiptir. Bu, genel olarak ihracat veya ithalatta herhangi bir sınırlama olmadığı anlamına gelmektedir. Ancak, bu kuralın bazı istisnaları da mevcuttur:

- Orman Ürünleri İhracatı: Gabon, zengin bitki örtüsüne ve ormanlara sahip bir ülkedir. Bu nedenle, orman ürünlerinin işlenmeden ihracatı yasaklanmıştır. Bu kapsamda, tomruk ihracatı yapmak mümkün değildir. Söz konusu ürünlerin kereste, kontrplak vb. şekilde işlenerek ihraç edilmesi ise serbesttir.
- Şeker ve Çimento İthalatı: Gabon, şeker ve çimento sektörlerini korumak için bu sektörlerde yatırımı olan MFB Gabon ve CIMAŞ şirketlerine ithalat tekeli hakkı vermiştir.

İthalatta istenen belgeler şunlardır:

- Gümrük beyannamesi: İthal edilen malların detaylarını içeren resmi beyan belgesi.
- Fatura: Ticari fatura, malın değeri, miktarı ve tanımı gibi bilgileri içermelidir.
- Konşimento: Taşıma belgesi olarak, malların sevkiyatına dair detayları (örneğin, yükleme ve varış limanları) gösterir.
- Çeki Listesi: Sevkiyattaki malların ayrıntılı listesini içerir; ambalaj türü ve içeriği belirtilmelidir.
- Sigorta Sertifikası: Malların nakliye sırasında sigortalandığını kanıtlar.
- Yükleme Sertifikası (BIETC): Gabon Gemi Yükleyiciler Konseyi (CGC) tarafından zorunlu kılınan Bordereau d'Identification Electronique de Traçabilité des Cargaisons, tüm ithalatlar için gereklidir ve yükleme limanında düzenlenmektedir.
- Menşe Şahadetnamesi: Ürünün üretildiği ülkeyi göstermektedir.

- Uygunluk Sertifikası (01-24 ve 30 nolu GTİP'ler hariç)): İthal edilen ürünlerin ithalat yapılacak ülkenin teknik düzenlemelerine, standartlarına ve güvenlik kriterlerine uygun olduğunu kanıtlayan resmi bir belgedir.
- Sağlık Sertifikası: Gıda ürünleri ve hayvansal ürünler için ithalatçı ülkenin sağlık standartlarına uygunluğu göstermektedir.

Gümrük Tarifeleri

Gabon, Orta Afrika Ekonomik ve Parasal Birliği (CEMAC) ortak dış tarifesini uygulamaktadır. Ancak, bazı istisnalar vardır. Bu istisnalar, hükümetin sektörel politikalarına dayanmaktadır ve sosyal kaygıları veya ekonomik operatörlerin taleplerini karşılamayı amaçlamaktadır.

- Kategori I, %0 (kitap ve broşürler vb.)
- Birincil gerekli ürünler: Kategori II, %5 (süt, krema, kümes hayvanlarının etleri gibi)
- Hammaddeler ve ekipmanlar: Kategori III, %10 (makine, traktör, buğday gibi)
- Ara mallar: Kategori IV, %20 (malt, işlenmiş kauçuk gibi)
- Lüks tüketim malları: Kategori V, %30 (gıda maddeleri, kozmetik ürünleri, içkiler, elektrikli ev aletleri gibi)

Gümrük vergilerinin yanı sıra ithal edilen malın gümrük kıymeti üzerinden hesaplanan

- %0,4 oranında topluluk entegrasyon vergisi (CCI),
- %0,05 oranında OHADA stopajı,
- %0,2 oranında olan Afrika Birliği'ne katkı payı da (Afrika Birliği üyesi olmayan ülkelerden gelen mallar için) bulunmaktadır.

İç Vergiler

Yürürlükteki ana vergiler, kurumlar vergisi (IS), kişisel gelir vergisi (IRPP), gümrük vergisi ve katma değer vergisidir (KDV).

Gabon'da vergi idaresi, Vergi Genel Müdürlüğü'dür. Ekonomi ve İştirakler Bakanlığı'na bağlı olarak çalışır.

Vergi Beyannamesi Süreçleri:

- Kurumlar Vergisi (IS): Kasım ve Ocak aylarında ara ödemeler yapılır, Nisan ayında hesap kapatılır.
- KDV: Bir önceki aya ait işlemler için, takip eden ayın 20'sinde beyan edilerek ödenir.
- Kişisel Gelir Vergisi (IRPP): Ocak, Nisan ve Kasım aylarında beyan edilir ve ödenir.

Muhasebe Kayıtları: Muhasebe işlemleri için Gabon'daki şirketler OHADA muhasebe sistemine uymaktadır. Sage, Oracle, Gin ve Gestcom gibi çeşitli uygulamalar, muhasebenin OHADA sisteminin ilkelerine uygun olarak tutulmasına imkân vermektedir.

Kurumlar Vergisi kapsamında üç vergi oranı bulunmaktadır:

- Aşağıdaki diğer iki vergi oranının uygulanmadığı şirketlere uygulanan %30'luk standart oran,
- Petrol ve madencilik sektörlerindeki şirketler için %35,
- Fikri mülkiyet haklarına sahip şirketler, Gabon Kalkınma Bankası, kentsel alanlarda inşaat arazisinin geliştirilmesi ve sosyo-ekonomik konut inşaatı için onaylanmış emlak geliştirme

şirketleri, kamu kuruluşları, kâr amacı gütmeyen dernekler ve topluluklar ve Turizm ve Maliye bakanları tarafından ortaklaşa onaylanan turizm sektöründeki şirketler için %25.

Katma Değer Vergisi (KDV): Kamu hukukuna tabi kurum ve kuruluşlar ile düzenli veya düzensiz aralıklarla bağımsız ekonomik faaliyet yürüten gerçek veya tüzel kişilerin ödeme karşılığı yapılan işlemleri KDV'ye tabidir.

- Standart oran: %18 yasa da aksi belirtilmedikçe tüm işlemler için geçerli oran
- İndirimli oran: %10 tavuk eti, şeker, taze sebze, konserve sebze, meyve vb. (Gabon Vergi Kanunu M.221)
- Sıfır oran: İhracat ve uluslararası taşımalar için

Kişisel Gelir Vergisi (IRPP): Tapu gelirleri, maaşlar ve ücretler, menkul sermayeden elde edilen gelirler, sermaye kazançları, profesyonel kârlar olmak üzere farklı gelir kategorileri ve ilgili vergi rejimleri bulunmaktadır. Gelir vergisi gelirin oranına göre %0 ile %35 arasında değişmektedir.

Ürün Standartları ile ilgili Uygulamalar

1 Ocak 2021'den itibaren Gabon'a ithal edilen ürünlerin "Gabon Uygunluk Değerlendirme Programı" (PROGEC) kapsamında uygunluk değerlendirme sertifikasına sahip olması zorunlu hale getirilmiştir. 01'den 24'e kadar olan GTİP fasılları, 30 numaralı GTİP faslı ve FOB değeri 1.000 avrodan düşük olan ithalatlar bu programdan muaftır.

Gabon Standardizasyon Ajansı (AGANOR), dört uluslararası şirketi uygunluk sertifikası düzenlemeye yetkilendirmiştir: Bureau Veritas, Cotecna, Intertek, SGS.

Test Etme, Muayene ve Belgelendirme

Gabon'a ihracat yapan firmalar, sevkiyat öncesinde AGANOR tarafından yetkilendirilmiş dört servis sağlayıcı firmadan uygunluk belgesi temin etmek zorundadır. Gabon Uygunluk Değerlendirme Programının amacı, tüketicileri düşük standartlı, sahte ve tehlikeli ürünlerden korumaktır.

Uygunluk değerlendirme süreci fiziksel muayene, numulendirme, laboratuvar testleri ve sertifikalandırma gibi işlemleri içermektedir. Süreç hakkında daha detaylı bilgiye AGANOR ile yetkili servis sağlayıcıların internet siteleri üzerinden ulaşılabilir.

Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

Gabon'a ihraç edilen ürünlerin etiketleri Fransızca olmalı ve şu bilgileri içermelidir: Ürün açıklaması, net ürün miktarı, üreticinin adı ve adresi, ürün işlevi, içindekiler listesi, tarih damgası, tanımlama kodu ve kullanım talimatları ve uyarılar.

Teknik Engeller

Piyasaya arz edilen tüm ürünlerin güvenli ve kaliteli olmasını sağlamak ülkelerin en temel öncelikleri arasındadır. Bu amaçla, ürünlerin uyması gereken teknik kriterler (standartlar ve teknik düzenlemeler) ile ürünlerin bu kriterlere uygun üretildiğini belgeleyen uygunluk değerlendirmesi işlemlerine günümüzde daha fazla başvurulmaktadır. Standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi prosedürleri, sınai, ekonomik ve ticari gelişmeye katkıda bulunan, insan can ve mal güvenliğini korumayı amaçlayan, modern ekonominin ve standardizasyon sisteminin temel taşlarıdır.

Bununla birlikte, standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi işlemleri çoğu zaman insan sağlığı ve güvenliği gibi meşru amaçların ötesinde ticarette teknik engeller olarak adlandırılan ve uluslararası ticaretin serbest akışını olumsuz etkileyen engellere yol açmaktadır. Uluslararası kabul görmüş standartlardan farklı teknik kriterler belirlenmesi ve gerektiğinden katı test ve belgelendirme işlemlerinin zorunlu kılınması bu alandaki en önemli sorunlardır. Şeffaf bir şekilde kabul edilmeyen ve uygulanmayan bu düzenlemeler ihracatçı firmalar açısından ek külfet ve maliyetlere de yol açmakta ve rekabet edebilirliklerini güçleştirmektedir. İhracatta karşılaştığımız ticarette teknik engellerin önlenmesi, sürdürülebilir ihracat artışının sağlanması açısından da önemlidir.

Bu kapsamda, T.C. Ticaret Bakanlığı (Ürün Güvenliği ve Denetimi Genel Müdürlüğü) internet sayfasında konu ile ilgili ayrıntılı bilgi mevcuttur (<https://teknikenyel.ticaret.gov.tr/>)

Ticarette Teknik Engeller İnternet Sitesi, ihracatçılarımızın ticarette teknik engeller alanında yararlanacağı ve etkin olarak kullanacağı temel bir platform olarak yapılandırılmıştır. Bu çerçevede; ihracata konu ülkenin ticarette teknik engeller uygulamaları hakkında bilgi sahibi olunabilmekte, ihtiyaç duyulan ülke mevzuat ve uygulamaları hakkında ilave bilgiler Bakanlığımızdan talep edilebilmekte ve ihracatta karşılaşılan ticarette teknik engeller interaktif olarak Bakanlığımıza bildirilebilmektedir. Ticarette Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik suretiyle ilgilenilen ülke ve ürün gruplarına ilişkin taslak düzenlemeler e-posta ile günlük olarak gönderilmektedir. Ayrıca, firmalarımız ihracatlarını olumsuz etkileyebilecek diğer ülke düzenlemelerini taslak aşamasında öğrenip yorum yapabilmektedir. Ticarette Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik ücretsizdir.

Gabon'da teknik engeller, esas olarak, gümrük terminolojisinin 0-24 arasındaki ve 30 numaralı GTİP kodları dışında, Gabon'a ithal edilen tüm ürünler için geçerli olan uygunluk belgesini sunma yükümlülüğünün oluşturulması yoluyla kontrol prosedürlerinin katı hale getirilmesidir.

2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ

Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları

Gabon, merkezi Kamerun'da bulunan Afrika Fikri Mülkiyet Ofisi'nin (OAPI) bir üyesidir. 17 üye ülkeden biri olan Gabon, Bangui Antlaşması'nda (1977) belirlenen fikri ve sınai mülkiyet kurallarını uygulamaktadır. Bu sayede, bir üye ülkede yapılan tescil işlemleri, tüm ülkelerde geçerlidir. Fikri mülkiyet haklarının ihlali halinde, yetkili merci üye devletlerin mahkemeleridir. Gabon Sınai Mülkiyet Merkezi (CEPIG), OAPI'nin Gabon'daki irtibat bürosudur. Fikri mülkiyet haklarının korunması için yapılan başvurular CEPIG tarafından OAPI'ye iletilir. Konu hakkında daha detaylı bilgilere OAPI'nin internet sitesi üzerinden ulaşılabilir. (<http://oapi.int/>)

Dağıtım Kanalları

Gabon'da dağıtım ağı geleneksel ve modern sistemlerin birleşiminden oluşmaktadır. Ülke, büyük ölçüde ithalata dayalı bir ekonomi olduğu için ithalatçı firmalar, toptancılar ve distribütörler pazarda önemli bir rol oynamaktadır. Perakende sektörü gelişmekte olup, büyük şehirlerde süpermarketler ve zincir mağazalar giderek yaygınlaşmaktadır. Bununla birlikte, geleneksel açık hava pazarları, küçük dükkanlar ve sokak satıcıları hâlâ tüketiciler için en yaygın alışveriş noktalarıdır.

E-ticaret sektörü gelişim aşamasında olup, internet altyapısı ve dijital ödeme sistemlerindeki eksiklikler nedeniyle sınırlı bir büyüme göstermektedir. Ancak mobil ödeme sistemlerinin yaygınlaşması, on-line ticaretin gelecekte daha fazla büyümesini sağlayabilir. Sosyal medya platformları üzerinden yapılan doğrudan satışlar da giderek artmaktadır.

Lojistik ve taşımacılık açısından, Gabon'un dış ticaretinin büyük bölümü deniz yoluyla gerçekleştirilmektedir. Kara taşımacılığı özellikle iç bölgelerde altyapı eksiklikleri nedeniyle maliyetli olabilirken, hava taşımacılığı hızlı teslimat gerektiren ürünler için tercih edilmektedir. Büyük şehirlerdeki lojistik merkezleri ve limanlar, ithalat ve ihracat süreçlerinde önemli bir rol oynamaktadır.

Tüketici Tercihleri

Gabon, 2,5 milyonluk nüfusuna rağmen kişi başına düşen GSYİH bakımından Afrika'nın en zengin ülkelerinden biridir. Dünya Bankası'nın üst-orta gelirli ülkeler kategorisinde yer alan Gabon'da yaşam standartları bölge ortalamasının üzerindedir. Ancak, bu yüksek gelir eşit dağılmamış olup, nüfusun üçte biri yoksulluk sınırının altındadır.

Ülke nüfusunun yarıdan fazlası 24 yaşın altındadır ve bu nüfusun %90'ı şehirlerde yaşamaktadır. İthal ürünlere bağımlı bir ülke olduğu için yeni ürünlerin pazara girişi kolaydır. Tüketiciler için fiyat en önemli belirleyicidir. Orta sınıf için ürün kalitesi, marka bilinirliği ve ambalaj sunumu da karar alma sürecinde etkili olmaktadır.

Gıda ürünleri hane halkı tüketim harcamalarında ilk sırada yer almakta olup, temel gıda maddeleri, işlenmiş gıdalar ve alkolsüz içecekler büyük talep görmektedir. Hazır gıdalar ve ithal ürünlere yönelik ilgi artarken, sağlıklı yaşam trendi doğrultusunda organik ve doğal ürünlere olan talep de yükselmektedir. Teknolojik ürünler, akıllı telefonlar ve elektronik cihazlar özellikle genç nüfus tarafından yoğun ilgi görmektedir.

Tüketicilerin alışveriş tercihleri giderek dijitalleşmekte olup, on-line alışveriş platformları ve mobil ödeme sistemleri hızla yaygınlaşmaktadır. Ancak, e-ticaret henüz tam anlamıyla gelişmemiş olup, geleneksel perakende sektörü hâlâ baskın konumdadır.

Satış Teknikleri ve Satışı Etkileyen Faktörler

Gabonlu ithalatçılar, dil ve kültürel yakınlık nedeniyle genellikle Fransa ile ticaret yapmaktadır. Türkiye, rekabetçi fiyatları ve kaliteli ürünleri sayesinde pazarda giderek daha fazla yer edinmektedir. Türkiye'den ithalat yapan işletmeler genellikle güven esasına dayalı, uzun vadeli iş ilişkileri kurarak ticaret yapmaktadır.

Gabon pazarında yeni ürünleri tanıtmak için farklı satış teknikleri kullanılmaktadır. Gıda sektöründe tadım etkinlikleri düzenlenirken, teknik ürünler için showroumlarda sergileme ve uygulamalı tanıtımlar ön planda tutulmaktadır. Ayrıca, promosyon kampanyaları ve müşteri sadakat programları, tüketicileri markalara bağlı kılmak için sıkça başvurulan yöntemlerdir.

Geleneksel reklam kanalları olan gazete, radyo, televizyon ve açık hava reklamları halen yaygın şekilde kullanılmakla birlikte, dijital pazarlama ve sosyal medya reklamcılığı giderek önem kazanmaktadır. Özellikle genç tüketicilere ulaşmak için sosyal medya platformları ve etkileyici pazarlama stratejileri giderek daha fazla tercih edilmektedir. Online satış platformlarının gelişmesiyle birlikte, internet üzerinden doğrudan satış yapan firmaların sayısı artmaktadır.

Tüketici eğilimleri doğrultusunda, firmalar esnek ödeme seçenekleri ve mobil ödeme sistemleri sunarak satışlarını artırmaya çalışmaktadır. Ayrıca, müşteri hizmetleri ve satış sonrası destek, Gabonlu tüketicilerin marka tercihlerinde belirleyici faktörler arasında yer almaktadır.

Kamu İhaleleri

Gabon'da kamu ihaleleri, Kamu Hesapları Bakanlığı'na bağlı Kamu Alımları Genel Müdürlüğü'nün internet sitesi (<https://www.lejimp.ga/avis-liste>) ile L'Union isimli günlük gazetede yayımlanmaktadır.

Öte yandan, Gabon'da Afrika Kalkınma Bankası ve Dünya Bankası tarafından finanse edilen projelere aşağıdaki linkler aracılığıyla ulaşmak mümkündür:

(<https://www.afdb.org/en/projects-and-operations/procurement>)

(https://projects.worldbank.org/en/projects-operations/projects-list?lang=en&countrycode_exact=GA&os=0)

3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER

Tarım ve Hayvancılık

Gabon'un tarım ve hayvancılık sektörü, ülkenin ekonomik ve sosyal yapısında kritik bir rol oynasa da, sahip olduğu potansiyeli tam anlamıyla değerlendirmekten uzaktır. Tarım, 5,2 milyon hektarlık ekilebilir arazi ve yıllık 1.450-4.000 mm yağışla desteklenen tropikal iklimiyle öne çıkar. Palmiye yağı, kauçuk ve şeker gibi ürünler ihracatta başı çekerken, muz, kakao, kahve ve manyok gibi mahsuller de üretilmektedir. Ancak sektör, GSYH'ye %3-4 civarında katkı sağlarken, yerel gıda talebini karşılamada yetersiz kalmakta ve ithalata bağımlılık sürmektedir. Singapur merkezli Olam şirketi, palm yağı ve kauçuk üretiminde devletin önemli bir ortağı olarak sektörü şekillendirmektedir. Öte yandan, yüksek kentleşme, kırsalda nüfusun azlığı ve nitelikli iş gücü eksikliği, tarımın büyümesini frenlemektedir.

Hayvancılık ise henüz gelişim aşamasındadır. Ülkenin 800 km'lik kıyı şeridi ve 10.000 km²'lik iç suları ile balıkçılık potansiyeli yüksek olmasına rağmen, altyapı eksiklikleri nedeniyle bu alan yeterince değerlendirilememektedir. Son yıllarda hükümet, gıda ithalatını azaltmak amacıyla hayvancılığı canlandırmaya yönelik adımlar atmıştır. 2024-2025 döneminde Brezilya'dan ithal edilen yaklaşık 1.000 sığırla başlatılan proje, süt, et ve deri üretimini geliştirerek kendi kendine yeterliliği hedeflemektedir. Bu çaba, mısır ve soya gibi yem üretimini artırmak için tarımı da teşvik etmektedir.

Mart 2025 itibarıyla Gabon'un tarım ve hayvancılık sektörü, zengin doğal kaynaklarına rağmen yapısal sorunlarla karşı karşıyadır. Hükümetin modernizasyon ve yatırım hamleleri umut vaat etse de, başarı altyapı iyileştirmeleri, iş gücü eğitimi ve uzun vadeli planlamaya bağlıdır.

Sanayi

Gabon'un sanayi sektörü, büyük ölçüde petrol, madencilik, kereste işleme ve gıda işleme gibi doğal kaynaklara dayalı faaliyetlerden oluşmaktadır. Sanayi, ülkenin GSYİH'sinin yaklaşık %40'ını oluşturmaya rağmen, bu oran büyük ölçüde petrol üretimine dayanmaktadır. Ham madde ihracatına bağımlılık, ülkenin sanayi altyapısını çeşitlendirme ihtiyacını doğurmaktadır. Bu doğrultuda hükümet, katma değerli üretim kapasitesini artırmak için çeşitli teşvikler sunmaktadır. Özellikle Nkok Özel Ekonomik Bölgesi, sanayi yatırımlarını teşvik etmek için önemli bir merkez haline gelmiş ve sanayi üretiminin çeşitlendirilmesi adına birçok uluslararası yatırımcıyı çekmiştir.

Petrol ve gaz sektörü, sanayi üretiminin en büyük payını oluştururken, madencilik sektörü manganez, altın ve demir cevheri gibi madenlerin işlenmesi ve ihracatına odaklanmaktadır. Tomruk ihracatının yasaklanmasının ardından kereste işleme sanayisi gelişmiş ve kontrplak, parke ve mobilya üretimi ön plana çıkmıştır. Gıda işleme sektörü, özellikle şeker, un, süt ürünleri ve meyve suyu üretimiyle iç tüketim talebini karşılamaktadır. Ayrıca, altyapı projelerinin artışıyla birlikte çimento üretimi ve inşaat sanayisi de büyümektedir.

Sanayinin gelişimi önündeki başlıca engeller arasında altyapı yetersizliği, ulaşım ve lojistik maliyetlerinin yüksekliği ile kalifiye iş gücü eksikliği bulunmaktadır. Buna karşın, hükümetin yerli üretimi teşvik eden politikaları ve yatırım teşvik programları sanayinin çeşitlendirilmesine katkı sağlamaktadır. Özellikle yeşil sanayi ve sürdürülebilirlik odaklı yatırımların artmasıyla birlikte, yenilenebilir enerji ve geri dönüşüm sektörlerinde gelişim fırsatları doğmaktadır. Gabon'un sanayi alanındaki büyümesi, devlet destekli reformların etkin şekilde uygulanmasına ve özel sektör ile güçlü iş birliklerinin geliştirilmesine bağlı olacaktır.

Hizmetler

Gabon'un hizmet sektörü, ülke ekonomisinin önemli bir bileşeni olup, inşaat, lojistik, finans, turizm, bilgi teknolojileri ve ticaret gibi alanlarda faaliyet göstermektedir. 2024-2026 Geçiş Dönemi Ulusal Kalkınma Planı (PNDT) kapsamında, bu sektörlerin altyapısının güçlendirilmesi ve ekonomik çeşitliliğin artırılması hedeflenmektedir.

Inşaat

Gabon'daki müteahhitlik sektörü, büyük ölçüde kamu altyapı yatırımları ve yabancı sermayeli firmalar tarafından yönlendirilmektedir. Hükümet, karayolları, köprüler, limanlar, havaalanları ve sosyal konut projeleri gibi büyük ölçekli projeleri hayata geçirmeyi planlamaktadır. Özellikle Libreville 2 adı verilen yeni bir başkent inşası, 10 havaalanının modernizasyonu ve tramvay hatlarının kurulması gibi projeler, sektör için büyük fırsatlar sunmaktadır.

Sektör, Çin ve Fransız şirketlerinin hâkimiyetinde olup, Kamu-Özel İşbirliği (PPP) modelleri ile finansman sağlanan projeler dikkat çekmektedir. Türk firmaları için karayolu ve köprü inşaatları, sosyal konut projeleri, enerji altyapısı ve ticari gayrimenkul geliştirme alanlarında fırsatlar mevcuttur. Ancak, bürokratik süreçler ve kamu projelerinin finansmanındaki dalgalanmalar gibi zorluklar dikkate alınmalıdır.

Lojistik ve Ulaşım

Gabon'un ulaşım altyapısı, coğrafi koşullar ve yetersiz yatırım nedeniyle gelişim sürecindedir. PNDT çerçevesinde, karayolu modernizasyonu, liman altyapısının güçlendirilmesi, yeni köprü inşaatları ve demiryolu projeleri önceliklendirilmiştir. Özellikle Libreville'de tramvay hattı kurulması, şehirler arası yolların iyileştirilmesi ve demiryolu taşımacılığının geliştirilmesi projeleri, sektörün geleceği açısından büyük önem taşımaktadır.

Deniz ve hava taşımacılığının geliştirilmesi amacıyla, Port-Gentil ve Franceville uluslararası havaalanlarının yenilenmesi, yeni bir ulusal havayolu şirketinin kurulması ve Andem'de yeni bir havaalanı inşası gibi projeler gündemdedir. Bu süreçte, lojistik hizmet sağlayıcıları, altyapı geliştiricileri ve yatırımcılar için önemli iş fırsatları ortaya çıkmaktadır.

Finans ve Bankacılık

Gabon'daki bankacılık sektörü büyük ölçüde yabancı finans kuruluşları tarafından yönlendirilmektedir. Geçiş hükümeti, Kalkınma Bankası'nın kurulması gibi projelerle özel sektör yatırımlarını desteklemeyi ve finansal erişimi artırmayı hedeflemektedir. Ayrıca, mikrofinans sistemlerinin genişletilmesi, dijital bankacılığın yaygınlaştırılması ve sigortacılık sektörünün güçlendirilmesi gibi reformlar da planlanmaktadır.

Ticaret ve Perakende

Gabon'un ticaret sektörü, büyük ölçüde ithalata dayalı olup, temel tüketim mallarından sanayi ürünlerine kadar geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Hükümet, yerel üretimi teşvik etmek ve ithalat bağımlılığını azaltmak amacıyla yeni düzenlemeler getirmektedir.

PNDT çerçevesinde, Ulusal Toptancı Pazarı ve Ticari Sergi Merkezi gibi projelerle ticari altyapı geliştirilmeye çalışılmaktadır. Ayrıca, e-ticaret ve dijital pazarlama gibi alanlar hızla büyümekte olup, bu sektörde faaliyet gösteren firmalar için yeni iş fırsatları doğmaktadır.

Bilgi Teknolojileri ve Telekomünikasyon

Dijitalleşme ve e-devlet projeleri kapsamında, Gabon hükümeti bilgi teknolojileri altyapısını güçlendirmeyi hedeflemektedir. Dijital ticaret platformları, online bankacılık, e-devlet sistemleri ve fiber optik internet projeleri gibi yatırımlar, sektörün gelişimini desteklemektedir.

Türk firmaları için yazılım geliştirme, dijital güvenlik, veri merkezi yönetimi ve telekomünikasyon altyapısı gibi alanlarda iş fırsatları bulunmaktadır.

Turizm ve Otelcilik

Gabon, doğal yaşamı, milli parkları ve eco turizm potansiyeli ile dikkat çekmektedir. Ancak, altyapı eksiklikleri nedeniyle turizm sektörü henüz gelişimini tamamlamamıştır. Hükümet, turizmi teşvik etmek amacıyla yeni oteller, eco turizm tesisleri ve kültürel miras projeleri üzerine çalışmalar yapmaktadır.

Yeni havaalanı yatırımları, doğal parkların modernizasyonu ve uluslararası turizm kampanyaları, sektörün büyümesini desteklemektedir. Türk yatırımcılar için otelcilik, seyahat acenteciliği, doğa turizmi projeleri ve destinasyon yönetimi alanlarında iş fırsatları bulunmaktadır.

Madencilik

Madencilik, Gabon'un ekonomisini çeşitlendirme ve petrole bağımlılığı azaltma stratejisinin önemli bir parçası olarak görülmektedir. Ülke, özellikle manganez, demir, altın ve uranyum gibi stratejik madenler açısından büyük bir potansiyele sahiptir. Bunun yanı sıra, bakır, niyobyum, fosfat, tantal ve nadir toprak elementleri gibi birçok değerli kaynak keşif aşamasında olup, uluslararası yatırımcıların ilgisini çekmektedir.

Manganez, Gabon'un petrolden sonraki en önemli madeni olup, ülke dünya çapında ikinci büyük manganez üreticisidir. Sektörün en büyük oyuncusu, Fransız madencilik devi Eramet'in iştiraki olan Comilog (Compagnie Minière de l'Ogooué) şirkettir. Şirket, Moanda bölgesindeki tesislerinde yıllık yaklaşık 7,4 milyon ton üretim yaparak ülkenin toplam manganez üretiminin %70'ini gerçekleştirmektedir. Comilog, yalnızca madencilik değil, aynı zamanda Moanda Metalurji Kompleksi'nde birincil işleme faaliyetleri de yürütmektedir.

Manganez üretiminin geri kalan kısmı, Çinli CICMHZ (Compagnie Industrielle des Mines de Hangzhou) ve Hindistan merkezli Coalsale Group'un iştiraki olan Nouvelle Gabon Mining (NGM) tarafından gerçekleştirilmektedir. Küresel talebin artmasıyla birlikte Gabon, manganez üretimini artırmak için yeni yatırımlara ve altyapı iyileştirmelerine odaklanmaktadır.

Gabon'un toplam *demir* rezervinin yaklaşık 1 milyar ton olduğu tahmin edilmektedir. Ancak, bu rezervler uzun yıllardır ekonomik ve teknik nedenlerle işlenememiştir. Son dönemde Avustralyalı madencilik şirketleri sektöre ilgi göstermeye başlamıştır. Özellikle, Fortescue Metals Group'un Belinga maden yatağında, Genmin şirketinin ise Baniaka sahasında üretime başlaması beklenmektedir. Bu yatırımların hayata geçmesiyle Gabon, demir cevheri ihracatçısı konumuna gelebilir.

Altın madenciliği son yıllarda hızla gelişen bir sektör haline gelmiştir. Ülkedeki altın rezervinin yaklaşık 40 milyon ton olduğu tahmin edilmektedir. Fas merkezli Managem ve Hindistan menşeli Alpha Centauri Mining (ACM), ülkedeki en büyük altın madenciliği şirketleridir. Gabon, 2023 yılında yaklaşık 14 milyon dolarlık ham altın ihraç etmiştir. Haziran 2023'te ülkedeki ilk altın rafinerisinin faaliyete geçtiği duyurulmuştur. ACM ve devlet madencilik şirketi SEM iş birliğiyle işletilecek rafineri, yıllık 7-10 ton altın işleme kapasitesine sahiptir. Bu gelişmeler, Gabon'un altın sektöründe daha rekabetçi bir konuma gelmesini sağlayabilir.

Gabon, 1950'lerden 1999'a kadar dünyanın önemli *uranyum* üreticilerinden biri olmuştur. Fransız madencilik devi Orano'nun iştiraki olan Comuf ve Areva, yaklaşık 40 yıl boyunca Haut-Ogooué bölgesinde uranyum madenciliği yapmıştır. Ancak, ekonomik olarak işlenebilir rezervlerin tükenmesi nedeniyle 1999 yılında madencilik faaliyetleri sonlandırılmıştır. Buna rağmen, Orano şirketi halen dört ayrı bölgede uranyum arama ruhsatına sahiptir. Küresel enerji talebindeki değişimler ve nükleer enerjiye artan ilgi, Gabon'un uranyum sektörünü yeniden canlandırma ihtimalini gündeme getirebilir.

Gabon'un *elmas* potansiyeli bulunmaktadır, ancak bu sektör henüz gelişmemiştir. Geçmişte, İngiliz De Beers, Kanadalı Southernera ve Avustralyalı Motopa gibi şirketler ülkede arama faaliyetleri yürütmüş, ancak bu çalışmalar daha sonra durdurulmuştur. Mevcut durumda elmas madenciliğiyle ilgili aktif bir proje bulunmamaktadır ve arama izinleri kamu malı haline getirilmiştir.

Gabon'da ayrıca niyobyum, bakır, çinko, fosfat, potas, skandiyum, tantal ve nadir toprak elementleri gibi değerli yer altı kaynakları mevcuttur. Birçok uluslararası şirket, ülkenin farklı bölgelerinde arama faaliyetlerini sürdürmektedir. Özellikle elektrikli araç bataryaları ve yeşil enerji teknolojileri için kritik öneme sahip olan nadir toprak elementleri, ülkenin madencilik sektöründe yeni fırsatlar yaratabilir.

Enerji

Gabon'un enerji sektörü, fosil yakıt üretimine dayalı geleneksel yapısını korumakla birlikte, yenilenebilir enerji yatırımları ve elektrik altyapısının geliştirilmesine yönelik projelerle dönüşüm sürecine girmektedir.

Ülke, petrol ve doğalgaz kaynakları bakımından Batı Afrika'nın önemli üreticilerinden biri olup, günlük ortalama 200.000 varil petrol üretmektedir. Petrol rezervlerinin yaklaşık 2 milyar varil olduğu tahmin edilmektedir. Başlıca üreticiler arasında Perenco, TotalEnergies, BW Energy, Vaalco Energy ve Gabon hükümeti tarafından millileştirilen Assala Energy yer almaktadır. Doğalgaz sektörü henüz gelişim aşamasında olmakla birlikte, 28 milyar metreküp kanıtlanmış rezervi ile LNG projeleri için potansiyel taşımaktadır.

Ülkenin elektrik üretimi ağırlıklı olarak hidroelektrik santraller, termik santraller ve güneş enerjisi tesisleri aracılığıyla sağlanmaktadır. Toplam kurulu elektrik üretim kapasitesi yaklaşık 750 MW olup, üretimin %50'si hidroelektrik, %45'i termik santraller, %5'i ise güneş enerjisi ve diğer yenilenebilir kaynaklardan sağlanmaktadır. Elektrik altyapısı büyük ölçüde Libreville, Port-Gentil ve Franceville gibi büyük şehirlerde yoğunlaşmış olup, kırsal kesimlerde elektrige erişim sınırlıdır. Hükümet, kırsal elektrifikasyon projeleri ile bu durumu iyileştirmeyi amaçlamaktadır.

Yenilenebilir enerjiye geçiş sürecini hızlandırmak adına hidroelektrik yatırımları ön plana çıkmaktadır. Impératrice Eugénie (120 MW), FE2 (56 MW) ve Kinguéle Aval (35 MW) hidroelektrik projeleriyle enerji üretiminin artırılması hedeflenmektedir. Ayrıca, güneş enerjisi projeleri yaygınlaştırılarak kırsal elektrifikasyonun sağlanması ve enerji arz güvenliğinin artırılması planlanmaktadır. Ayeme Plaine Güneş Enerjisi Santrali gibi projeler bu kapsamda geliştirilmekte olup, ülkenin yüksek güneş ışınımı potansiyelinden daha fazla faydalanılması amaçlanmaktadır.

Bölgesel enerji entegrasyonu çalışmaları kapsamında Ekvator Ginesi ile elektrik bağlantı projeleri geliştirilmekte, elektrik şebekesinin modernizasyonu için yatırımlar teşvik edilmektedir. Gabon'un enerji sektörü, altyapı iyileştirme, özel sektör yatırımları ve uluslararası iş birlikleri yoluyla daha sürdürülebilir ve güvenilir bir yapıya kavuşturulmaya çalışılmaktadır.

4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER

İş Kültürü

Resmi dili Fransızca olan Gabon'da her alanda Fransız kültür ve geleneklerinin etkisini görmek mümkündür. Ülkede çok sayıda etnik grup bulunmaktadır. Bu gruplar kendi geleneklerine, dillerine ve kültürel pratiklere sahiptir.

Gabon'da iş yapmak sabır ve esneklik gerektirebilir. Karar verme süreçleri bazen yavaş olabilir ve güven tesis etmek ve anlaşmaları sonuçlandırmak zaman alabilir. Değişen koşullara uyum sağlamak ve olumlu bir tutum sergilemek faydalıdır.

Gabon toplumu, hiyerarşiye ve otoriteye saygı duymaya değer verir. Bu genellikle iş ortamlarına da yansıtılır, yaşa ve kıdeme saygı gösterilir. Kişilere uygun unvanları kullanmak ve pozisyonlarına saygı göstermek önemlidir.

Gabon'da iş ilişkileri kurmak için kişisel ilişkilerin ve güvenin oluşturulması önemlidir. İş konularını tartışmadan önce potansiyel ortaklar veya müşterilerle bağlantı ve ilişki kurmak için zaman ayırmak önemlidir.

Para Kullanımı

Gabon, Orta Afrika Ekonomik ve Parasal Topluluğu'nu (CEMAC) oluşturan altı Orta Afrika ülkesinden biridir. Bu ülkeler ortak para birimi olarak Orta Afrika CFA frangını kullanmaktadır. 2000 yılında Fransız frangının yerini avro almış olmakla birlikte, CFA frangının avroya dönüştürülmesi halen Fransa tarafından garanti edilmektedir. Sabit kur oranı 1 avro = 655,957 CFA frangı olarak belirlenmiştir.

Çoğunlukla, bireysel satın almalar nakit olarak yapılmaktadır. Kredi kartı kullanımı sınırlıdır. Son yıllarda, mobil ödeme kullanımı giderek artmaktadır. Bu ödeme yöntemi, kullanıcılara, özellikle para transferi işlemleri, faturaların ödenmesi veya telefon paketleri satın alınması gibi çeşitli olanaklar sunmaktadır. Öte yandan, şirketlerin profesyonel alımlarında en yaygın ödeme yöntemleri ise çek ve banka havalesidir.

Pasaport ve Ülkeye Geçici Giriş Vizesi Uygulaması

Göreve gelen veya Gabon'a akredite olan yabancı diplomatların ve ailelerinin girişi diplomatik veya hizmet pasaportunun ibrazına tabidir. Vizeye tabii değildir. Ülkemiz Gabon ile vize muafiyeti konusunda bir anlaşma imzalamadığı için umuma mahsus pasaport sahibi Türk vatandaşları Gabon Cumhuriyeti'nin diplomatik temsilciliklerinden veya konsolosluklarından vize almalıdır.

Giriş vizeleri, Gabon Cumhuriyetinin diplomatik temsilcileri veya konsoloslukları tarafından verilir. Bu vizelerin süresi uzatılabilir.

Vize almak için gereken belgeler:

- Davet mektubu
- Otel rezervasyonu
- Sarı humma aşısı karnesi
- evisa.dgdi.ga adresinden ön başvuru

Turistler beyan edilen kalış süresi için yeterli geçim kaynağını temin ettiğini kanıtlamalı ve bir otelde veya benzer bir kuruluştaki bir rezervasyon yapmalıdır. İş insanları kalış süresi boyunca yapacağı temasları herhangi bir yazılı yolla gerekçelendirmeli ve/veya listelemelidir.

Ziyaretçilerin, turistlerin ve iş insanlarının kaldıkları süre boyunca Gabon'da ücretli iş bulmalarına izin verilmemektedir. Bunu açıkça belirten pullar sınırı geçerken pasaportlarına yapıştırılmaktadır. Emeklilerin Gabon'u ziyaret etmek için, geçerli bir tapu senedi veya emekli maaşlarını gösteren bir idari belge sunmaları gerekmektedir.

Resmi Tatiller ve Mesai Saatleri

Aşağıdaki çizelgede 2025 yılına ait resmi tatil günleri gösterilmektedir. Söz konusu resmi tatillerin bazılarının günü yıldan yıla değişebilmektedir.

Tarih	Resmi tatil
1 Ocak	Yılbaşı
31 Mart	Ramazan Bayramı
17 Nisan	Ulusal Kadınlar Günü
21 Nisan	Paskalya Pazartesi
1 Mayıs	İşçi Bayramı
29 Mayıs	Yükseliş Günü
6 Haziran	Kurban Bayramı
9 Haziran	Beyaz Pazartesi
15 Ağustos	Meryem'in Göğesi Alınışı
16 Ağustos	Bağımsızlık Günü
17 Ağustos	Bağımsızlık Günü
30 Ağustos	Ulusal Kurtuluş Günü
1 Kasım	Azizler Günü
25 Aralık	Noel

Gabon'da kamu sektörü genellikle sabah 07:30-08:00 ile 15:30-16:00 arasında haftada 40 saat çalışmaktadır. Özel sektörde de 40 saatlik süre geçerli olmakla birlikte sektöre göre esneklik olabilmektedir. Örneğin petrol ve tarımda vardiyalı sistemler yaygındır. İş Kanunu, fazla mesaiyi haftada 20 saatle sınırlamakta ve en az 1,25 kat ücret öngörmektedir. Her iki sektörde de haftalık 24 saat kesintisiz dinlenme zorunluluğu söz konusudur.

Yerel Saat

Gabon'da West Africa Time (WAT), yani UTC +1 uygulanmaktadır. Yıl boyunca eş güdümlü evrensel zaman (UTC) olduğu için yaz saati uygulaması yoktur.

5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER

Şirket Türleri

Gabon'da yatırım politikalarının yürütülmesinden sorumlu kuruluş olan Gabon Ulusal Yatırım Teşvik Ajansı (ANPI-GABON) ihracat teşviki, iş kurma ve geliştirme konularında girişimcilere destek vermektedir.

Ülkedeki girişimlerin büyük çoğunluğu şahıs işletmesi şeklinde faaliyet göstermektedir. Şirket türleri içerisinde en yaygın olanı ise limited şirkettir.

Güncel mevzuata göre Gabon'da kurulabilecek şirket türleri şunlardır:

- Société à Responsabilité Limitée (Limited Şirket) (SARL)
- Société à Responsabilité Limitée Unipersonnelle (Tek Ortaklı Limited Şirket) (SARLU)
- Société par Actions Simplifiée (Basitleştirilmiş Anonim Şirket) (SAS)
- Société à Actions Simplifiées Unipersonnelle (Tek Ortaklı Basitleştirilmiş Anonim Şirket) (SAS)
- Société Civile Immobilière (Emlak Şirketi) (SCI)
- Société Anonyme (Anonim Şirket) (SA)
- Société Anonyme Unipersonnelle (Tek Ortaklı Anonim Şirket) (SAU)
- Groupement D'intérêt Économique (Ekonomik Çıkar Grubu) (GIE)
- Société Coopérative et Participative (Kooperatif ve Katılım Şirketi) (SCOP)

Şube: Ana şirketin yerel uzantısı olarak faaliyet gösterir ve ayrı tüzel kişiliği yoktur. RCCM'ye kaydolması zorunludur, ana şirketin belgeleriyle birlikte kayıt yapılır. İki yıl içinde OHADA üyesi ülkede yerel bir tüzel kişiliğe dönüşmelidir; aksi halde kapatılır. Ticari faaliyetlerden dolayı yerel vergilere tabidir ve tüm sorumluluk ana şirkete aittir.

Temsilcilik Ofisi: Ana şirketi tanıtmak ve pazar araştırması yapmak için kurulur, gelir getirici faaliyet yasaktır. RCCM kaydı veya vergi yükümlülüğü yoktur; yalnızca ana şirketin yetkilendirme belgesi gereklidir. Sözleşme imzalama yetkisi olmadığından "sürekli kuruluş" sayılmaz.

Yabancı Şube: OHADA dışı bir şirketin bölgedeki şubesidir. RCCM'ye kaydolur, ana şirketin kuruluş belgeleri ve finansal yeterlilik kanıtı sunulur. İki yıl içinde yerel bir yan kuruluşla dönüşme zorunluluğu vardır. Ticari faaliyet yürütebilir, bu nedenle yerel vergi ve düzenlemelere tabidir.

Ticari Acente: Ana şirket adına bağımsız olarak çalışır ve genellikle komisyon alır. RCCM'ye kayıt zorunludur, acentelik sözleşmesi açıkça tanımlanır. Ticari işlemleri ana şirket adına yapabilir, ancak sorumluluk genellikle acenteye aittir; kendi gelirine göre vergilendirilir.

Şirket Kurma Prosedürü

Gabon, Ulusal Yatırım Teşvik Ajansı bünyesinde kurulan tek gişe sistemi sayesinde şirket kuruluşuna ilişkin tüm işlemler tek noktadan yürütülebilmektedir. Girişimciler tek gişe sistemine ANPI ofislerinden ya da çevrimiçi ortamda “gni-anpigabon.com” adresinden ulaşabilmektedir. Bu sistem üzerinde sırasıyla şu işlemler yürütülmektedir:

1. Kuruluş başvuru dosyasının alınması
2. Başvuru bilgilerinin dijital yatırım gişesine aktarılması
3. Başvuru bilgilerinin ANPI tarafından doğrulanması
4. Vergi kaydı
5. Ticaret Sicili (RCCM) kaydı
6. Vergi kimlik numarasının tahsisi
7. Ulusal Sosyal Güvenlik Fonu (CNSS) kaydı
8. Ulusal Sağlık Sigortası ve Sosyal Garanti Fonu (CNAMGS) kaydı
9. Şirket adı tescili
10. Kuruluş işleminin ANPI Genel Müdürü tarafından onaylanması
11. Şirket kuruluş bilgilerinin Resmi Gazetede yayınlaması
12. Şirket kuruluşuna ilişkin belgelerin girişimciye verilmesi

Şirket kuruluşu esnasında talep edilen belgeler şunlardır:

- Geçerli oturma izni (Carte de Séjour).
- Pasaport fotokopisi.
- Şirket ana sözleşmesi.
- Kuruluş Genel Kurul Tutanağı.
- Sabıka kaydı (veya 75 gün geçerli online beyan).
- Elektrik/su faturası veya kira kontratı.

Şube açılması halinde istenilen ek belgeler:

- Şirket ana sözleşmesinin onaylı örneği
- Şirket merkezinin yetkili organının şube açmaya ve temsilci atamasına ilişkin kararı

Belgelerin Fransızca düzenlenmesi (yabancı dilde olanların yeminli tercüman tarafından tercüme edilmesi), ayrıca noter onaylı olması gerekmektedir.

Şirketin resmi kaydı tamamlanana kadar geçen süre 2-4 hafta arasında değişmektedir. Tahmini kuruluş maliyetleri toplamda 1.780 - 2.600 ABD doları civarındadır.

Sigorta

Gabon'da personel istihdamına ilişkin sosyal güvenlik sistemi, Ulusal Sosyal Güvenlik Fonu (CNSS) ve Ulusal Sağlık Sigortası ve Sosyal Garanti Fonu (CNAMGS) tarafından yönetilmektedir. CNSS, çalışanların emeklilik, iş kazası ve diğer sosyal güvenlik haklarını düzenlerken, CNAMGS sağlık sigortası hizmetlerini sağlamaktadır.

Sosyal güvenlik primleri, işveren ve çalışan arasında paylaştırılmaktadır. CNSS için toplam prim oranı, çalışanın brüt maaşının %18,5'i olup, bunun %16'sı işveren tarafından, %2,5'i ise çalışan tarafından karşılanmaktadır. Sağlık sigortası kapsamında CNAMGS'ye yapılan prim ödemeleri ise toplamda %6,1 oranındadır ve bunun %4,1'lik kısmı işveren, %2'lik kısmı ise çalışan tarafından ödenmektedir.

Bu doğrultuda, işverenler çalışanlarının brüt maaşları üzerinden toplam %20,1 oranında sosyal güvenlik ve sağlık sigortası primi ödemekle yükümlüken, çalışanların maaşlarından %4,5 oranında kesinti yapılmaktadır. İşverenlerin, çalışanlarını CNSS ve CNAMGS'ye kaydettirmesi ve primleri düzenli olarak yatırması zorunludur. Aksi takdirde, yasal yaptırımlarla karşı karşıya kalmaları mümkündür. Bu sistem, çalışanların emeklilik, iş kazaları ve sağlık hizmetlerinden yararlanmalarını sağlayarak sosyal güvence sunmaktadır.

Bankacılık Mevzuatı

Bankacılık sektörü, Orta Afrika Devletleri Merkez Bankası (BEAC) tarafından düzenlenmekte olup, BEAC Orta Afrika Ekonomik ve Parasal Topluluğu'nu (CEMAC) oluşturan altı Orta Afrika ülkesinin merkez bankasıdır. Bu ülkeler ortak para birimi olarak Orta Afrika CFA frangını kullanmaktadır. 1999 yılına kadar CFA frangı, Fransa ile yapılan parasal anlaşma çerçevesinde sabit bir kurdan Fransız frangına dönüştürülebiliyordu. 2000 yılında Fransız frangının yerini avro almış, ancak CFA frangının avroya dönüştürülmesi halen Fransa tarafından garanti edilmektedir. Sabit kur oranı 1 avro = 655,957 CFA frangı olarak belirlenmiştir.

Gabon'un bankacılık sistemi görece genç olup, ülkedeki ilk banka 1945 yılında kurulmuştur. Günümüzde faaliyet gösteren başlıca bankalar arasında BGFI, BICIG, Orabank, Ecobank, Citibank Gabon, United Bank for Africa Gabon (UBA Gabon) ve l'Union Gabonaise de Banque (UGB) bulunmaktadır. Bankacılık sektöründe en büyük üç banka olan BGFI Bank, AFG Bank Gabon (BICIG) ve UGB pazara hakimdir ve sektör genelinde istihdamın %75'inden fazlasını sağlamaktadır.

Gabon'da ithalatın finansmanı ve yurtdışına para transferi konularında döviz bulmada sıkıntılar yaşanmaktadır. Cari açık ve düşen petrol gelirleri nedeniyle döviz arzında daralma meydana gelmekte, bu durum dış ticaret ve uluslararası rezerv para transferleri için önemli bir engel teşkil etmektedir. Öte yandan, ülkede döviz cinsinden banka hesabı açmak neredeyse imkansızdır ve ülkeye transfer edilen dövizler otomatik olarak yerel para birimi CFA frangına dönüştürülmektedir.

BEAC tarafından uygulanan döviz düzenlemeleri kapsamında, yurtdışına yapılan para transferleri sıkı kurallara tabidir. Bireysel ve kurumsal döviz transferlerinde belirli limitler uygulanmakta olup, yüksek meblağlı işlemler için önceden yetkilendirme alınması gerekmektedir. BEAC, bölgeden çıkan döviz akışını kontrol altına almak için yurtdışı transferler üzerinde kısıtlamalar getirmiştir. Genel olarak, ithalat ve dış borç ödemeleri gibi ticari işlemler için döviz transferine izin verilse de, şahsi nedenlerle yapılan yüksek tutarlı transferler ek belgeler gerektirmekte ve uzun onay süreçlerine tabi tutulmaktadır.

Ayrıca, yabancı sermayeli şirketlerin kâr transferleri ve yabancı yatırımcıların elde ettikleri gelirleri yurtdışına çıkarmaları konusunda da BEAC tarafından belirlenen prosedürlere uyulması gerekmektedir. Kâr transferleri için şirketlerin, vergisel yükümlülüklerini yerine getirdiklerini ve transferin meşru bir iş faaliyetinden kaynaklandığını belgelemeleri zorunludur. Bunun yanı sıra, yabancı tedarikçilere yapılan ödemelerde, işlemin geçerliliğini kanıtlayan fatura ve sözleşme gibi belgelerin bankalara sunulması istenmektedir.

Vizeler

Gabon'da oturma izni almak için Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne (DGDI) başvurulmaktadır. Gereken evraklar aşağıdaki gibidir:

- Oturum başvuru formu (DGDI'den temin edilir veya dgdi.ga adresinden indirilir).
- Kimlik fotoğrafı (biyometrik).
- Yasal olarak onaylanmış konaklama belgesi (Attestation de Logement Légalisée).
- Ev sahibinin kimlik fotokopisi (konut kiralıksa).
- Son elektrik/su faturası (SEEG).
- 150.000 FCFA (yaklaşık 250 dolar) oturma izni harcı (2 yıl geçerlidir).
- Ülkeye göre değişen "Caution" (güvence bedeli), genellikle 500.000 - 1.000.000 FCFA (820 1.650 dolar) arasında değişmektedir.

Gabon'da çalışma izni almak için Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne (DGDI) başvurulmaktadır. Çalışma izni için yabancı çalışanlar oturma izni için gereken evraklara ilave olarak aşağıdaki belgeleri ibraz etmelidir:

* Özel sektör çalışanları:

- Onaylı çalışma belgesi,
- DGDI 'den alınacak veya www.dgdi.ga adresinden indirilecek bir CDS başvuru formu,
- İşveren kimlik belgesinin bir kopyası,
- İşletme ruhsatının bir kopyası ve cari yıla ait ödeme makbuzu,
- Geçerli bir pasaport,
- Bireysel çalışma izni,
- Giriş izni,
- Bir geri dönüş taahhüdü,
- İşveren ve yetkili Bakan tarafından imzalanan bir konaklama taahhüdü.

*Kamu sektörü sözleşmeli çalışanları veya teknik yardım personeli:

- Geçerli bir pasaportun ibraz edilmesi
- İşe alma kararının ibrazı
- Atama kararı

Kaynak: T.C. Librevil Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği